

Nanking v nevarnosti; kitajska vlada se pripravlja na beg

Komunisti prodirajo proti Nankingu z dveh strani. Amerika evakuira diplomatsko osebje na Filipine, Kajšek pa bojno brodovje na Formoso

Nanking.—Dvostransko prodiranje tako zvanih komunističnih armad proti Nankingu gre tako naglo naprej, da je nastala možnost, da se to mesto znajde v rokah revolucionarnih sil v bližnji bodočnosti, morda že v par tednih ali celo v nekaj dneh.

V zadnjih par dneh se je Kajšekova vlada znašla v tako opasnem položaju, da se je morala začeti naglo pripravljati na beg. Vlada je že odredila evakuacijo bojnih ladij in letalske sile na otok Formoso, kar naj se izvrši v desetih dneh. Tudi beg vlade je samo vprašanje časa. Kam pobegne, še ni znano, toda domneva se, da v Kanton 800 milj južno od Nankinga.

Evakuacijo svojega diplomatskega osebja in družin je odredila tudi ameriška ambasada. Vse družine so dobile navodilo, naj se pripravijo na odhod v četrtek. Evakuirane bodo z letali v Manilo na Filipine. Evakuiran bo menda tudi del diplomatskega štaba.

Do te panike je prišlo, ker so revolucionarne ljudske armade zadnji ture začele naglo prodirati proti Nankingu z dveh strani v obliki kliča. Ena kolona se pomika s severozapada, druga pa s severovzhoda.

Vzhodna armada prodira ob železnici, ki drži iz Sučova v Nanking in je že dosegla Pengpu, ki se nahaja ob Rumeni reki 105 milj severno od Nankinga. Ako ta armada ne bo zadržana pri Pengpuju, bo lahko že v prihodnjih nekaj dneh dosegla reko Jangce. Ako se ji bo posrečil prehod preko te dve milj široke reke južno od Nankinga, bo usoda tega mesta zapечатena, oziroma beg Kajšekovega brodovja po reki proti Šanghaju.

Poročila pravijo, da je zapadno od Nankinga dosegla reko Jangce tudi severozapadna ljudska armada, ki tudi išče primerne kraje za prehod te reke zapadno od mesta. Nanking se namreč nahaja na južnem bregu Jangce.

Dulles ne vidi vojne nevarnosti

Je optimističen glede Berlina in Palestine

Pariz.—John Foster Dulles, katerega je bil newyorški guverner Dewey izbral za svojega državnega tajnika, po Marshallovem odhodu iz Pariza pa ga je predsednik Truman imenoval za začasnega načelnika ameriške delegacije, je zadnje dni dejal, da se je vojna nevarnost precej umaknila.

Izrazil je tudi mnenje, da bo palestinsko vprašanje "kmalu rešeno" in morda tudi berlinska kriza še pred zaključkom tekočega zasedanja generalne skupščine Združenih narodov.

Ta optimizem enega izmed glavnih arhitektov ameriške zunanje politike "trde pesti" proti Sovjetski uniji je vsekakor značilna. Dulles je dejal, da vojne re bo iz enostavnega razloga, ker je generalna skupščina pokazala, da bi bila "vsaka država, ki bi prišla z vojno, takoj konfrontirana po skoraj vsem ostalem svetu." V mislih je menda imel Rusijo, kajti velika večina skupščine je solidna proti sovjetskemu bloku in obratno.

Druga poročila pa omenjajo, da je Kajšekova glavna armada 250.000 moč začela zapuščati na široko obkoljeni Sučovi. Ta armada je že pred več dnevi dobila ukaz, da mora iti na pomoč 12. armadi, ki je obkoljena kakih 50 milj južno od Sučova. Toda poveljniki sučoveke armade—v resnici so tri armade—so ta Kajškov ukaz ignorirali in so se odločili, da bodo ostali na svojih utrjenih pozicijah.

Zopet druga poročila omenjajo, da je Kajšekova vlada že pred par dnevi pričela evakuirati to armado po zraku—iz Sučova v Nanking. Koliko resnice je na tem, je nemogoče ugotoviti, ker je situacija zelo konfuza in konfliktna. Vsekakor kaže, da je ta armada izolirana in se bo bolj težko pretolčila do Nankinga, čeprav bi se hotela, toda do zdaj še ni pokazala te volje.

Ako ali kadar vzhodna in zapadna komunistična armada prekorači reko Jangce vsaka s svoje strani in se približata Nankingu, je možno, da bo v mestu samem prišlo do izbruha revolte.

Po padcu Nankinga bo prišel na vrsto Šanghaj, največje kitajsko pristaniško mesto ob ustju reke Jangce. Od Šanghaja do Nankinga je le 200 milj. Primorska pokrajina severno od Šanghaja se že nahaja v komunističnih rokah. V tem primeru, po padcu Nankinga, ne bo vzelo dolgo, ko se bo tudi Šanghaj znašel v rokah revolucionarnih sil.

Iz Kantona v južni Kitajski pa poročajo, ako bo Kajšekova vlada tja pribežala, ne bo našla skoraj nobenega pristaša. Tudi med Kantončani je Kajšekova vlada totalno diskreditirana med vsemi sloji, čeprav se je tam porodila leta 1927, ko je Čiang stopil na čelo "revolucionarne" kuomintangškega režima in pričel vojno proti kitajskim roparskim vojnim lordom, kakor tudi proti komunistom, ki so že pred 20 leti postali sila.

Z drugo besedo: vse kaže, da so dnevi Kajškovnega režima šteti. Začasno, največ za leto ali dve ga Amerika morda še lahko reši, ako mu takoj priskoči na pomoč še v večjem obsegu kakor ga je do zdaj zalagala z vojnimi in drugim materialom, kakor tudi s svojimi oficirji, ki so in še vezbajo Kajškovo vojsko. Toda splošni položaj na Kitajskem je tak, da Kajškovnega režima ne more rešiti nobena več sila, marveč lahko le podaljša civilno vojno.

Kajšekova žena v Ameriki

San Francisco.—Zadnji turek zvečer je dospela s posebnim ameriškim letalom iz Nankinga žena Čiang Kajšeka, diktatorja kitajske vlade. Po kratkem odmoru se je z letalom takoj podala v Washington kot gost ameriške vlade.

V to deželo je prišla z misijo, da pridobi vlado, kongres in ameriško javnost za tako veliko vojaško in materialno pomoč svoji vladi, da bi lahko kljubovala zmogovitim kitajskim revolucionarnim silam, ki pritiskajo Kajškov režim ob steno.

Koliko bo s svojo misijo dosegla, je vprašanje, kajti znano je, da so vladni krogi v Washingtonu dokaj hladni napram Kajškovim apelom za nadaljnjo pomoč. In hladni so predvsem zato, ker smatrajo, da je kitajska situacija preveč "desperatna", da bi jo mogla Amerika rešiti.

"Bratski pozdravi" bolgarskih komunistov

Sofija.—Na dan triletnice ustanovitve jugoslovanske republike, 28. nov., je bolgarsko časopisje izražalo upanje, da bodo narodi obeh dežel preboleli sedanje politično trenje in živeli v prijateljstvu. Odkar je Kominforma prišla s politično vojno proti Titovemu režimu, so se namreč sosednje "ljudske demokracije" vrgle z vso silo proti Jugoslaviji.

V teh "čestitkah" se je najbolj odrezalo glasilo bolgarskih komunistov Rabotniško delo, ki je dejalo, da "Titova klika" ne more ustaviti "svetih sanj bolgarskih in jugoslovanskih narodov—njih bratske federacije." Jugoslovani da bodo tudi obračunali s "terorističnim aparatom" podpredierja Aleksandra Rankoviča in z "nevarnimi prevarami Titove klike." Pred to politično borbo med Belgradom in Moskvo pa so vsi komunisti peli slavo "Titovi kliki" in jo poveljevali v deveta nebesa.

"Rusija se igra z Ameriko..."

Washington.—Senator Flanders, republikanec iz Vermonta, je rekel, "da Rusija opravlja dobro delo s svojim načrtom za uničenje ameriške ekonomije." Dalje je rekel, da mora Amerika omejiti dajatve za obrambo, evropsko ekonomsko pomoč in za vojaško pomoč v tujini, sicer bo ekonomsko propadla. "Rusija namenoma sili Ameriko da siplje denar in mi smo nasledili tej igri," je rekel Flanders.

Kongresna knjižnica dobila Beethounovo sonato

Washington, D. C.—Kongresna knjižnica je prejela izvirni rokopis klavirske sonate, delo slavnega skladatelja Ludvika Beethouna. Njegov rokopis, ki se je dotlej nahajal v zbirki ustanove Gertrude C. Whittalove, bo odslej stalno razstavljen v kongresni knjižnici.

Anglija se podala opoziciji in spreminila stališče glede Negeva

Pariz.—Anglija je opustila svoj pritisk, da bi izraelska vlada odstopila negevsko ozemlje v Palestini Arabcem. To je storila potem, ko je bilo jasno, da ne bo dobila zadostne podpore za svoj načrt med delegati Združenih narodov.

Nameste tega je Anglija sprejela ameriški kompromisni načrt, ki določa, da bi Židje odstopili vsaj del negevskega ozemlja, ako hočejo obdržati zapadno Galilejo. Anglija je zadnje tedne trdovratno vztrajala, da se morajo Židje umakniti iz Negeva in ga prepustiti Arabcem.

Churchill jih ima že 74 na svoji grbi

London.—Winston Churchill, ki je baškar dopolnil 74. leto starosti, je bil ob prihodu v parlamentno palačo deležen velikih ovacij. Pozdravili so ga vsi člani parlamenta vseh strank. Churchill, ki je vodil Veliko Britanijo za časa vojne, je prejel številne brzojavne čestitke k svojemu rojstnemu dnevu z raznih delov sveta.

Domače vesti

Nov grob v Penni

Yukon, Pa.—Dne 24. je podlegla sladkorni bolezni Johana Sever, članica društva 117 SNPJ 36 let. Stara je bila 71 let, rojena v Zagorju ob Savi, pokopana pa v Old Madisonu, Pa. Zapuška moža Johna, brata Franka v New Yorku, šest sinov, hčer in več vnukov ter vnukinj.

Iz Clevelanda

Cleveland.—Mrs. Mary Svetek, ki z možem Augustom vodi pogrebni zavod v Collinwoodu, je vložila tožbo proti Albini Novak, urednici Zarje, glasila SZZ. Tožbi jo za \$60.000 odškodnine, "ker ji je ukradla ljubezen moža."—V bolnišnici je umrla Anna Butkovič, rojena Colarič, stara 61 let, doma iz Slinovec pri Kostanjevici, Dolenjsko, v Ameriki od 1904, članica društva Lunder-Adamič št. 28 SNPJ. Zdravje si je šla iskat v Arizono, odkoder se je vrnila 2. nov. Zapuška dve poročni hčeri, Anna Belle in Mary Milavec in štiri vnuke, v starem kraju (v Italiji) pa sestro.—Dalje je umrla Frances Pantič, stara 54 let, rojena v Zagrebu, v Ameriki 36 let. Zapuška moža, štiri otroke in več vnukov.—Joseph Furlan se je vrnil iz bolnišnice.

Delavski odbor udaril po družbi

Uposliti mora odslovljene delavce

Clinton, Ill.—Federalni delavski odbor je odredil, da mora korporacija Goodyear Rubber Footwear uposliti odslovljene delavce in jim dati plačo za vso dobo odslovitve.

Družba Goodyear je pred dve leti letoma odslovlila delavce v svoji tujakšnji tovarni in obdolžila unijo CIO, "da hoče diktirati družbi." Družba je odslovlila delavce pod pretvezo, da je začasno ustavila obrat v svoji novi tujakšnji tovarni, kar se je izkazalo neresnično.

Delavski odbor je družbi ukazal, da mora uposliti vse odslovljene delavce, ki jih je 4. dec. 1946 vrgla na cesto. Poleg tega jim mora dati plačo, ki jo bi morali prejemati, odštevši vsoto, ki so jo med tem časom zaslužili drugje.

Omenjenega dne je družba Goodyear, ki ima svoj glavni stan v Providencu, R. I., odslovlila 50 delavcev, češ, "da ji unija CIO hoče diktirati preden je postavljena streha na novi tovarni."

V juliju leta 1947 je družba

Vzhodni Berlin dobil svojo vlado

Konvencija izvolila mestni svet

Berlin.—Nemška delegacija, ki se je zbrala na konvenciji v soplehju Berlinske opere, je sklenila, da se vzhodni del Berlina odcepi od zapadnega dela, ki je pod zasedbo zapadnih sil.

Pred opernim poslopjem se je zbrala množica 100.000 ljudi, ki je navdušeno pozdravila zaključke konvencije. Nastopila je več govornikov, ki so pojasnili občinstvu pomen konvencijnih zaključkov.

Vzhodni del Berlina, ki je v sovjetski zasedbeni coni, je s tem korakom postal samostojen del mestne uprave, neodvisen od zapadnega dela, ki je v zasedbeni coni zapadnih sil.

Ves potek konvencije in volitev mestnega sveta, ki bo upravljal vzhodni Berlin, se je završil mirno. Izvoljeni so bili mestni odborniki in ostali uradniki, ki so kandidirali na listi stranke socialne enotnosti.

S tem korakom so prebivalci vzhodnega Berlina udarili po zapadnih oblasteh in v zapadnem Berlinu, ki so razpisale občinske volitve za nedeljo, 5. decembra. Ta bliskovita akcija v sovjetski coni Berlina je izpodmaknila tla britsko-ameriškim vojaškim oblastem, ki vladajo zapadnemu berlinskemu predelu.

Za župana vzhodnega Berlina je bil izvoljen Friedrich Ebert, ki je star 54 let in je sin prvega predsednika nemške (weimarske) republike, ki je bila ustanovljena po prvi svetovni vojni. Izvoljeni so bili tudi trije podžupani. Ebert je prej bil član stranke socialnih demokratov, ki se je združila s komunistično stranko socialne enotnosti.

Gen. Lucius Clay, ameriški vojaški guverner, je označil novi berlinski odbor za "ostanek mestnega sveta."

Berlin ima sedaj več županov in podžupanov kot katero koli mesto na svetu. Zapadni sektor ima svojega župana in podžupana, vzhodni sektor pa svoje. Berlin je dobesedno razcepljen v dva definitivna dela, vzhodni in zapadni, z dvema samostojnima mestnima vladama.

obnovila obrat in uposlila nekaj odslovljenih delavcev, dočim ni hotela uposliti dveh delavcev, ki jih je označila, da sta "nezmogljiva". To je storila zato, ker sta oba prizadeta delavca bila aktivna v uniji.

Marshall in Austin sta v bolnišnici

Washington.—Državni tajnik Marshall se je podal v bolnišnico Walter Reed na periodično preiskavo. V isti bolnišnici je tudi Warren Austin, ameriški delegat pri Združenih narodih, ki se je podvrget manjši operaciji. Oba sta se pred kratkim vrnila z zborovanja Združenih narodov v Parizu. Marshall bo 13. dec. star 68 let, Austin pa jih ima že 71.

Predsednik Truman se je spraval nad lobiste

Sugerira kongresno preiskavo; strinja se s Hooverjem glede konsolidacije vladnih agencij

Washington.—Predsednik Truman se je zadnji turek spraval nad lobiste, ki so zadnja leta imeli glavno besedo v kongresu in mu tako rekoč "diktirali", kakšne zakone naj sprejme in kakšne zavrže.

Truman je podkurlil lobistom v svojem odgovoru neodvisni u-niji strojnikov, ki je nedavno nanj apelirala, naj Bela hiša nastopi proti njim in zadavi njih mogočni vpliv, ki ga imajo v kongresu in vladi. Unija je obdolžila podjetnike, da so potrošili \$100 milijonov za sprejetje Taft-Hartleyevega zakona, to je za svojo propagando širom dežela in za svoje lobiste v Washingtonu. Dalje je obdolžila washingtonske lobiste, da so v zadnjem kongresu potrošili čez \$12 milijonov.

Unija strojnikov je apelirala na predsednika, naj pritise na kongres za kongresno preiskavo lobistov. V svojem odgovoru ji

Rudarska stavka v Franciji končana

Delavci izgubili bitko

Pariz.—Francoska rudarska unija, ki je pod vodstvom komunistov, je zadnje dni preklekala stavko in pozvala rudarje, naj se vrnejo na delo. Stavka, ki je trajala 56 dni in je bila najdaljša v zgodovini Francije, je bila preklicana, ker je lakota prisilila večino stavkarjev, da so se že prej vrnili na delo.

Ta stavka je bila zelo draga stvar za delavce in za državo. Francija je izgubila pet milijonov ton premoga, ki ga tako potrebuje, rudarji pa tudi niso dosegli zahtevanih višjih plač. Vrnili so se na delo pod pogoji, katerim jim je vlada ponudila pred izbruhom stavke, in sicer 15% zvišanje plače. Rudarji so zahtevali 35% zvišanja radi velike draginje. Ceni se, da Francijo stane ta stavka \$65 milijonov—najbrže precej več kakor bi znašal maksimalni mezni priboljšek.

Francoski rudarji, kakor tudi ostali delavci, so danes na slabšem kakor pa so bili prvo leto po osvoboditvi. In sicer so na slabšem radi velikanke draginje, ki je na splošno dvakrat, trikrat večja kakor pa so bila v tem času mezna povijanja. Radi te desperatne situacije so se tudi rudarji vrgli v ta boj.

Vlada je zdržala to stavko pod pretvezo, da je zgolj politična, da služi predvsem komunistični politiki in da je bila naperjena proti Marshallovemu načrtu. Ampak če se delavstvo stalno pogreza na vedno nižji življenjski standard, kakor je to znamenja v Franciji ves čas po vojni, tedaj ga je težko prepričati, da ima kaj koristi od Marshallovega načrta. Težko ga je tudi prepričati, da ima kakšne koristi od te "pomoči" tudi dežela.

Francoska vlada je sicer zdržala to stavko in prisilila majnarije na vrnitve na delo. Ne more jih pa prisiliti, da bi delali s posebno energijo. Zato je produkcija na majnarija zdaj tudi precej manjša kakor je bila pred stavko. To pomeni, da vlada tudi s to svojo "zmago" nad rudarji ni ničesar pridobila, marveč bo dežela le na škodi. Francija bi bila veliko na bolj, ako bi se bila vlada sporazumela z rudarji, jim priznala večji povišek in preprečila to stavko ali pa jo zaključila kmalu po izbruhu. Kjer je delavstvo nezadovoljno, bo tudi produkcija trpela.

Senator Taft v Nemčiji

Frankfurt, Nemčija.—Republikanski senator Robert Taft se tu dnj nahaja v Nemčiji, kjer študira položaj. V več mestih je že konferiral s predstavniki ameriške okupacijske sile. Zadnje dni je tudi izjavil, da bo tudi v novem kongresu podpiral "dvostrankarsko" zunanjo politiko.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
CLASICO DE LECTURA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE
JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Previdna za Zdravstveno delstvo (Ivan Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$4.00 na pol leta, \$2.00 na četrt letu; za Chicago in okolice Cook Co. \$8.50 na leto, \$4.75 na pol leta; za inozemstvo \$11.00. Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$8.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Člani glasujejo po dogovoru. — Rokopisi delov in nenarodnih članov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (stiliz, povesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštne nalepke.

Advertising rates on agreement. — Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc. will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Našel na vs. kar ima stik s listom

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

H konvencijama CIO in ADF

Letošnji konvenciji Ameriške delavske federacije in Kongresa industrijskih organizacij sta za nami. Prva se je vršila v Cincinnatiju, Ohio, tretji teden v novembru, zadnja pa zadnji teden v Portlandu, Oregon. Prva je predstavljala sedem in četrt milijona organiziranih delavcev, druga pa okrog šest milijonov. Delegaciji obeh sta bili po številu enako veliki: okrog 700 vsaka. Prvi je predsedoval William Green, drugi Philip Murray.

Konvenciji obeh delavskih federacij sta bili letos veliko bolj živahni kakor zadnja leta. Konvencije ADF so bile sploh že dolga leta znane kot senilne pompoznosti. Le leta 1935 je John L. Lewis za spremembo vpriporil majhen cirkus, ko je "spunčal" anahronističnega Hutchesona, predsednika tesarske unije. Ko ga je Bill Green po očetovsko pokaral, da se kaj takega ne spodobi na tako ugledni javni pozornici kakor je konvencija ADF, mu je Lewis odgovoril: "He called me a dirty name." "I didn't know that," se je Green oprstil in stvar je bila "poravnana".

Well, letos so pa na obeh konvencijah "punčali" komuniste in komunizem. Za konvencijo ADF to sicer ni bilo nič novega, kajti Green, Matthew Woll in drugi unijski "free enterprizerji", med njimi prejšnja leta tudi Lewis, so vsako leto mlatili po tem strahu in ga izganjali iz svojega "templja". Letos pa so za "delo" poklicali na konvencijo tudi Maxa Eastmana, nekdanjega revolucionarnega socialista (v Debsovih časih) in poznejšega boljševeka, ki pa se je zadnja leta — v svoji starosti — spreobrnil v velikega apostola "svobodnega podjetništva". Na tej konvenciji je Eastman povedal delegatom, večinoma njegovih let in konservativnih nazorov, ki se bolj boje vsake nove ali "nevarne" ideje kakor pa hudič križar — njim je Eastman povedal, "naj skrbno pazijo na, tisto gos, ki nese zlata jajca". To gos je po Eastmanovem zatrdilu — kapitalizem. To gos naj ameriško organizirano delavstvo skrbno varuje, skuša pa naj dobiti od nje "čim več zlatih jajc".

Naravno je bil Eastman deležen velikih ovacij za to svojo "modrost", kajti to je tudi "življenjska filozofija" ogromne večine ameriških delavskih voditeljev in torej tudi delavskih mas.

★

To "punčanje" komunizma in "komunizma" pa je bilo povsem nekaj novega za CIO. Znano je, da so pri ustanavljanju industrijskih unij CIO in njih širjenju komunisti in marsikakšni industrijski igrali veliko vlogo kot "Jimmi Higginzi". Zato so v več unijah prišli na vodilna mesta na nižjih in višjih etapah. Marsikak Komunist ali levičar je bil tudi nastavljen za organizatorja. Sploh je John L. Lewis v formativni dobi CIO delal roko v roki s komunisti: on jih je rabil za svoje cilje: za organiziranje delavcev, komunisti pa so izrabljali Lewisa za širjenje svojega vpliva v unijah. In sicer je z njimi kar dobro oral tudi radi tega, ker je bil "izolacionist": proti ameriški zapletu v vojno. Ta "medena leta" pa so minula s Hitlerjevim napadom na Rusijo. Komunisti so po 22. juniju 1941 čez noč spremenili svojo taktiko in postali goreči "intervencionisti". Svojo pesem "Yanks are not coming" so spremenili v pesem: "V boj proti nacifazizmu — Amerika mora rešiti demokracijo!" Šlo je za Rusijo. Ker je Lewis tudi po Hitlerjevem napadu Rusije ostal pri svoji "liniji", je med njim in komunisti prišlo do razhoda.

Toda komunisti so še vedno ostali važen faktor v CIO. Med vojno najbrže ni nihče bolj vneto delal za poraz osišeča in zmago zavezniškega orožja nego so delali komunisti. Razvili so se v največje "patriote". Delavcem v tovarnah so pripovedovali med vojno, naj potpre, če so nanje preveč pritiskali tovarnarji in jih potiskali ob steno z raznimi provokacijami in izkoriščanjem. Produkcija vojnega materiala za zmago ameriškega orožja je bolj važna nego pa ugodje ali interesi posameznika.

Marsikak bolj konservativen in sebičen unionist tega ni pozabil niti komunizem odpuštil. Marsikak nasprotnik komunizma je to takoj po vojni tudi namenoma izrabil in pričel vrtati proti komunizmu in udrihati po Rusiji. In tako je po vojni skoro v vseh unijah CIO nastalo vedno večje trenje med komunisti in njih pristajali na eni in njih asortiranimi nasprotniki na drugi strani. Toda do odprtega boja na konvenciji CIO ni prišlo, kar je bilo predvsem zaslug Philipa Murrayja, ki ni dopustil izbruha tega konflikta. V svoji jeklarski uniji pa je poskrbel, da mu levičarji niso delali "zgage", ker jih je enostavno odstranil. On se je namreč veliko naučil od Lewisa.

★

Zadnji teden pa je "mrzla vojna" tresčila z vso silo tudi na konvenciji CIO. In sicer je odprl žrelo tej vojni proti komunizmu in drugim pristadom Wallacea in progresivne stranke sam Murray v svojem otvoritvenem govoru. Po komunistih in drugih disidentih je udaril z vso silo in s tem odprl zatvorilnice velikim antikomunističnim in antiruskim strankam, ki so se zadnja leta zbirale pod pokrovom. In tako je ta vojna vseh šest dni odmevala po konvenciji dvorani in kakor vse kaže, bo odmevala tudi po konvenciji v vseh unijah, kjer je še količica sluha o komunistih in "komunistih". Ta vojna je namreč naperjena proti vsem disidentom, ki so naklonjeni ideji lastne delavske ali progresivne stranke in nasprotniki sedanje dvostranske zunanje politike. Še več! Naperjena je tudi proti Svetovni delavski federaciji kot del mrzle vojne Zapada proti Vzhodu.

Z drugo besedo: Murray se je končno odločil, da počisti iz CIO "vso komunistično nesnago". Pri tem je dobil zelo veliko pomoč. Neki delegat — če se ne motim, je bil Emil Rieve, predsednik tekstilne unije — je v svoji antikomunistični ekstazi sploh vzkliknil, "da je sam Bog poslal Murrayja Ameriki". Zato so mu njegovi pristaji — 90% delegatov — ob ponovni soglasni izvolitvi priredili tudi velike ovacije, ki so trajale skoro trideset ure.

Drugače pa ti konvenciji ADF in CIO nista bila nazadnjaški, ako izvajamo vprašanja v zvezi z zunanjo politiko. Glede notranje politike sta obe konvenciji sprejeli progresiven legislativen

Mladinska priredba v Collinwoodu

Cleveland, O. — Napisal bi rad nekaj vrstic v korist mladinskega pevskega zbora SDD in njegovega koncerta.

Odkar je bil ustanovljen mladinski zbor, se je marsikaj spreminilo. Mnoge napredne Slovenke in Slovenci so se za zmiraj poslovili od nas, toda mi se jih dobro spominjamo, ker so obiskovali naše priredbe in podpirali slovensko kulturo v tujini. Na veliko škodo so številni ostalih rojakov z vsakim letom manjšali. Zato pa je toliko večja dolžnost ostalih rojakov, da podpirajo slovenska kulturna društva, da ne bo utihnila naša pesem.

Mi vsi moramo vzgajati z mladimi. Naš delovni čas, da bo še nadalje gojila našo slovensko pesem. To boste storili s tem, da se udeležite koncerta in igre slovenskega mladinskega pevskega zbora v nedeljo, 12. decembra, začetek ob pol štirih popoldne v Slovenskem delavskem domu na Waterloo rd. Po prireditvi bo večerja in nato ples v spodnji dvorani.

Naš odbor se veliko trudi z mladimi pevci. Vsako leto jih peljemo na izlet v naravo, kjer se veselo zabavajo. Zanje tudi vsako leto povabimo Miklavža, da jih obdari. Letos bo prišel z darili 21. decembra ob šestih zvečer v Slovenski delavski dom. Z vsem tem je seveda veliko dela, zato želimo, da bi z odborom sodelovali starši v večji meri. V korist zbora in otrok bi bilo, da bi zahajali tudi redno na sejo, ki se vrši vsak tretji tork v mesecu. Več glav več ve. Pridite in podajte svoja priporočila v korist zbora.

Torej ne pozabite na koncert in igro mladinskega zbora. Na svidenje 12. decembra!

J. P.

Poročilo zastopnika

I.

Hermine, Pa. — Zopet je prišel čas za poročilo o naših naročnikih. Bil sem na potovanju nekaj tednov. Naj pričem v Power Pointu, O. Ta naselbina ni velika, toda naši rojaki so napredni in že od nekdaj dobri socialisti. Pri zadnjih volitvah so delovali za tretjo stranko. Če ne bi bilo Slovencev, v tem okraju sploh ne bi vedeli za kandidaturu Henryja Wallacea. Sklicali so nekaj shodov v Slovenskem domu in se tudi z avtobusom odpeljali v Youngstown.

Pri rojaku Bogataju sem srečal br. Pinka iz Waukegana. Z njim sem se spoznal l. 1929 v Chicago, ko je igral v neki igri za časa konvencije. V Power Pointu so zbrali precej podpore za Proletarce. Tudi jaz sem dobil nekaj naročnin, in sicer pri Taučarju, pri Bogataju za klub, pri Mrcini in Čuku naročnino za Prosveto, Proletarce in tudi za "Slavic American" in T&T. Mrs. Čuk obvlada dobro angleščino in čita tudi veliko knjig.

Drugi rojaki so ponovili liste pri Bregantu, ki je pobral prispevke za Proletarce. Pri njem sem nisem mogel ustaviti, kajti voznik avtobusa mi je povedal, da ne bom mogel prihodnji dan iz naselbine, ker bodo vozniki zastavljali, ako ne bo družba podpisala pogodbe. Pogodba je bila sicer podpisana še tisto popoldne, toda sem bil že v East Liverpoolu. Imel sem tudi smolo, ker sem zamudil avtobus, nato pa sem avtomobiliste prosil za vožnjo, katero sem sicer dobil, toda ne daleč, kajti fantje so bili že v in se ustavili v neki gostilni. Zamudili so se pri plačilu 20 minut, radi tega sem zamudil še en bus, tako da mi ni kazalo drugega kot ustaviti se v Aliquippu pri Antonicčevih, kjer sem dobil prenočišče. Doma je bil samo Andrej, dočim so bile ženske pa seji Progresivnih Slovencev.

Andrej mi je dejal, da sem do program in se veliko bavili z delavsko politično akcijo v okviru — starih strank, odnosno v okviru demokratske stranke. O tem se še pogovorimo.

Člani unije kuharjev CIO zabavajo stavkujoče obrežne delavce na piketni liniji v San Franciscu. Stavka na zapadni obali je trajala 85 dni in se je končala 25. nov. z zmago delavcev.

brodošel in mi pripravil posteljo. Ko so prišle domov ženske, sem bil že v postelji, vendar pa se je oglašila gospodinja in me vprašala, če imam dovolj odeje. Mrs. Antonicč namreč ve, da me rado zebe.

Kakor sem že omenil, sem bil informiran, da bodo avto-vozniki zastavljali, zato nisem utegnil ustaviti se v Saletmu. Skušal sem se upravičiti po telefonu, a nisem mogel dobiti zveze, niso sem najel taksi in se odpeljal k Sabcovim rfa farmo. Ta družina je obnovila Proletarce in Prosveto, zaeno pa mi povedala, kako so tamkajšnji farmarji nasprotovali Wallaceu. Rekli so jim, da je bolje za nje, da so tiho, drugače se jim lahko kaj zgodi. Torej se ni čuditi, da Wallace ni dobil več glasov. To je tista lepa demokracija, ki jo tako opevajo.

Nasprotnike napredka so strahili s komunističnim bavlom in tako preprečili, da ni dobila progresivna stranka večje številke glasov. Izmed 93 milijonov volivcev se je udeležilo volitev samo 45 milijonov. Ti volivci niso hoteli voliti za kandidate starih strank, za kandidate progresivne stranke pa so se bali agitirati in voliti.

Dne 6. novembra so imeli Wallaceovi agitatorji shod v Pittsburghu. Udeležba je bila dobra — več zastopnikov kot pa sedežev! Sklenjeno je bilo, da stopimo vsi v akcijo in pomagamo pokriti deficit zadnje kampanje, kateri znaša \$10,000. Dalje je bilo sklenjeno, da pittsburski okraj obdrži odbor treh članov. Kampanjski načelnik Barney Cornell iz New Yorka pa je priporočal, da bi vsaka postojanka prispevala \$14 na mesec. Povedal je tudi, če ne bi bili dobro organizirani v delavski stranki, ne bi bil izvoljen Marcantonio.

Torej, če hočemo, da bo tretja stranka legalno dobro stoječa, moramo njene postojanke obdržati in zaeno ustanovljati nove. Prispevki ne bi smeli biti manjši kot \$1 na leto.

Koncem tega meseca se bo vršila seje eksekutive progresivne stranke za državo Penno, in sicer v Harrisburghu. Po tej seji se bomo pričeli organizirati po okrožjih, kar pomeni, da ne bomo prenehali s stranko, pač pa nadaljevali z našim delom v dobrobit malega človeka. Torej tiš, ki ste res iskreni socialisti, boste imeli sedaj priliko delati proti izkoriščanju na debelo in za svetovni mir.

Slovenci smo veliko pomagali v kampanji za kandidate tretje stranke, toda ne vsi. Upam, da bomo v bodoče bolj aktivni, ako

nočemo, da zopet potegnejo naše otroke v krvavi ples. Sedaj je čas, da vsi delujemo proti vojni, ne potem, ko bo že prepozno.

V Masontownu so mi kazali nove hiše, iz katerih se že selijo bivši vojaki, ker ne morejo zmagovati mesečnih odplačil, ki znašajo \$58. Povsod vidimo tudi "trailertowne", v katerih ni nič kaj prijetno živeti. Torej nima v nekaterih slučajih naša mladina nič boljše življenje kot smo ga imeli mi, ki smo se naselili v majhne premogarske naselbine.

Vzlic temu, da mnogi mladi ljudje žive v revščini in neudobju, pa bi radi metali bombe na — Rusijo. Zakaj? Morda zato, ker so si Rusi sami pomagali iztati iz tisočletne teme? Ruski narod je trdo delal in še dela, da si je izboljšal življenjsko raven. Danes imajo v Sovjetski uniji 926 modernih teatrov in 371 dramatskih, poleg tega pa še 47 velikih oper, dočim imamo v Ameriki samo eno veliko opero in še ta ne more kriti stroškov. Dalje imajo 33 velikih simfoničnih orkestro, 17 dramsko-glasbenih teatrov, 70 otroških teatrov, 11 lutkovnih ali marionetnih gledališč, nad sto tisoče čitalnic itd., itd.

Veliko so Rusi zgradili v teku zadnjih 30 let, potem pa so prihrumeli grabeljivi Tevtonci in jim požgali šest milijonov hiš ter jim napravili za 128 milijard skupne škode, povrhu pa pobili nad 15 milijonov vojakov in civilnih prebivalcev. Ali se je čuditi, da so sedaj prevladni in nočejo podpisati kakšne goljufive pogodbe z ameriško in angleško veleblaziško administracijo? To naj vzamejo na znanje tisti slovenski mladeniči, ki bi radi metali bombe na Rusijo in Jugoslavijo! Ako ne bi bili Rusi ustavili nacistov in jih tako temeljito porazili, bi najbrže danes tudi v Ameriki ječali pod nacifazistično peto.

Na sto tisoče ljudi v tej deželi misli, da so nekaj več in da morajo drugi garati za nje. Ti v prvi vrsti nasprotujejo Sovjetski Rusiji, prav tako nevedneži, ki se nočejo učiti, zato tudi ne vedo ničesar. Če jim priporočam dobro knjigo, ti zabrusijo, da je vse skupaj samo propaganda. Seveda je propaganda, vprašanje je, katera je poštena. Danes priporočam zopet novo knjigo "People Come First", ki jo je spisal Jessica Smith. Ona je bila prvič v Rusiji l. 1922 in večkrat po drugi svetovni vojni. Rusijo dobro pozna, zato se lahko zanesete na njeno pisanje.

Sedaj pa nekaj o naših aktivnostih. Dne 4. decembra se bo vršila v Exportu veselica westmorelandске federacije SNPJ. Udeležite se je v velikem številu. Za ples bo igrala godba

PISMO BIVŠEGA PARTIZANA

I.

Tarentum, Pa. — Prejela sem pismo od mojega nečaka Jožeta Stoka, doma z Brega pri Litiji. On se zelo pohvalno izraža o novi Jugoslaviji. Je še mlad in poln energije ter navdušen za obnovo vsega, kar je v dobrobit delavskega ljudstva.

Ko mu je bilo 16 let, so ga starši poslali na kmetijsko šolo na Grm pri Novem mestu z upanjem, da bi se izučil za umnega kmetovalca, a prišla je vojna in je odšel v partizane, kjer je bil tri leta. Imel je veselje do učenja in poslali so ga iz hoste v vojaško šolo. Po vojni je ostal v vojaški službi v Ljubljani in nadaljeval šolo, nato pa se je oženil in Ljubljancanko. Sedaj imata oba dobre službe, kot se razvija iz njegovega pisma, ki se glasi:

Draga teta Mici in ostali! — Pošiljam Vam lepe pozdrave iz lepe Slovenije, na katero tudi Vi ne morete pozabiti. Želel bi, da se kdaj srečamo tu in da spoznate kako svobodno živimo kakor morda nikjer na svetu. Rad dovedem sem, kako se imate in da mi niste na moje pismo odgovorili. Kakor mi je pripovedovala mama, zgleđa, da niste dobili mojega pisma, ki sem ga pisal lanske jesen. V slučaju, da tega pisma niste morda dobili, se Vam še enkrat prav lepo zahvaljujem kakor tudi moja žena Majda in Darinka. Vesel sem bil, ker ste tako dobri, da se spomnite na mene in drago mi je, da ste še tako zvesti slovenskemu narodu. Večkrat se spominam na pesem: "Slovenka sem, Slovenka čem ostati, rodila me slovenska mati..." Zahvaljujem se za pozdrave, ki mi jih je od Vas sporočila mama ter za izreke iz lista, ki ste ga poslali.

Kar se tiče mojega družinskega življenja, se moram kar pohvaliti in počutim se srečnega v zakonu. Z ženo se razumeva in z veseljem preživljava te najine mlade dni z najino drago hčerko Darinko. Jaz sem že pol leta v Postojni, a Majda pa še vedno hodi v službo. Darinko pa pazi Majda mama in tako greva večkrat lahko zvečer v kino in na kakšno zabavo ali pa v nedeljo kam na izlet. Kakor Vam je sigurno znano, sem bil leta 1946 zelo bolan, a sem se kar dobro opomogel in ne ovira me pri delu ter še posebno mi prija zrak v Postojni. Majda je tudi kar dobra, a malo se pozna, da je bila v partizanih, kar na vsakega malo vpliva. Darinka je že imela ošpice in oslovski kašelj in tudi angino. Je zelo odprna in močna, bolj je drobnih kosti in

Franka Perovna. Polovico dobička bo šlo za slovenski radijski program.

Dne 31. decembra pa priredi veselično društvo 87 SNPJ v Hermineju. Igrala bo poznana godba "Polkatiirji". Vabimo prijatelje in znance od blizu in daleč.

(Dalje prihodnjič.)

Anton Zornik.

Poizvedovanje Rdečega križa

Chicago. — Josepina Wagner iz Jugoslavije bi rada izvedela, kje je njena sorodnica Anna Bergovic, ki je svoj čas živela v Chicago. Če bi kdo vedel zanj, ali če bi sama to čitala, se naj zgleda pri Ameriškem rdečem križu, 529 S. Wabash ave., Chicago 5, Ill., telefon Wabash 2-7850, priključek 397.

Rdeči križ.

Prispevajte v obrambni sklad!

Vsi darovi za obrambo Enakopravnosti, Prosveto in Proletarce naj se pošiljajo na naslov: John Pollock, 24465 Lakeland Blvd., Euclid 23, Ohio. Br. Pollock je blagajnik obrambnega sklada.

(Dalje prihodnjič.)

Mici Potisek.

NA MEDNARODNEM KONGRESU ARHITEKTOV

(Nadaljevanje in konec.)

Po glavni skupščini se je začel 28. julija v prostorih lausannske univerze prvi kongres Mednarodne zveze arhitektov. Udeležili so se ga predstavniki 31 držav. Glavni generalni, kakor se je imenoval, referat na kongresu pod naslovom "Razvoj gradnje mest," je imel švicarski arhitekt prof. V. Dunkel, referat, ki je obsegal probleme sodobne gradnje mest in položaja arhitektov.

Pri vsej opreznosti njegovega sestavljalca je referat v polni meri pokazal, da v pogojih kapitalizma ni mogoče radikalno rešiti vprašanj, ki so v zvezi s položajem arhitekta, z njegovo ustvarjalno dejavnostjo, njegovimi pravicami in položajem, ki ga zavzema v državi in družbi. V kapitalistični družbi je arhitekt podrejen v celoti sistemu izžemanja dobička. Glavna komandna figura na področju gradnje mest je hišni gospodar, lastnik gradbene trdnice ali polir. Arhitekt je torej v rokah privatnega lastnika, ki je vedno sebičen, ki ima vedno pred očmi ozke sebične cilje trgovske koristi.

Tam, kjer vlada privatna lastnina zemlje, kjer v pogojih kapitalizma ni mogoče državno reguliranje, plansko razporejanje industrije, skladišča gospodarstva, železnicega prometa pa tudi ne racionalno izkoriščanje ostalega mestnega ozemlja, ne more biti zagotovljen harmoničen razvoj sodobnega mesta. Značilno je, da mnogi zapadnoevropski in ameriški arhitekti, ki ne najdejo izhoda iz nastalega položaja, sploh dvomijo, da bi bil mogoč kakršen koli napredek in razvoj sodobnega kapitalističnega mesta.

Revija ameriškega Instituta arhitektov je v neki številki pisala, da so arhitekti po pravici vznemirjeni. Juristi ne morejo dvomiti o tem, da so potrebni zakoni, zdravniki ne morejo dvomiti o tem, da so potrebna zdravila, pač pa se pred sodobnimi arhitekti zelo ostro postavlja vprašanje, ali je arhitektura sploh potrebna.

Briddki zaključki! In s temi zaključki so soglašali očitno mnogi udeleženci lausannskega kongresa. Prav nič niso prikrivali težkega gospodarskega in moralnega stanja, v katerem živi v zapadnoevropskih deželah ta kategorija intelektualcev.

Oster kontrast takšnega razpoloženja sta bila optimizem in bodrost sovjetskih arhitektov. Sovjetski arhitekti so ugotavljali, da je arhitektura potrebna ljudstvu, da bo živel in se razvijala in dosegla nove velike pridobitve, toda samo s pogojem, če bo izražala interese ljudstva, če bo ustrezala njegovim potrebam.

Sovjetska delegacija je imela na kongresu dva referata: "Arhitekt in graditev mest" in "Arhitekt, država in družba." Tretji referat "Arhitekt in industrializacija stavbinstva" je predložila sovjetska delegacija pisмено.

Proti sholastičnemu obravnavanju generalnega referata o sodobni gradnji mest je postavila sovjetska delegacija probleme sovjetske gradnje mest in obširno kritizirala stavbinstvo v kapitalističnih deželah. Kričeviti kontrast med elegantnimi okraji bogatašev in brlogi, kjer se stiskajo delavska naselja, je očitajen pojav in zlo slehernega kapitalističnega mesta, ki ga ni mogoče izkoreniniti. Značilno je, da arhitektonski osnutki v Angliji ali Franciji praviloma potrjujejo krizo, ki jo preživlja kapitalistična gradnja mest. Avtorji teh del si skrbno prizadevajo, da bi našli kakršen koli izhod v nasprotju s socialnimi zahtevami pretežnega dela mestnega prebivalstva ter sebičnih interesov bogatih zemljiških in hišnih posetnikov.

Padarji bolezni kapitalistične stvarnosti, med katere spada predvsem laburistična vlada, predlagajo, naj bi "ozdravljali" mesta njihovih sedanjih grehov s tem, da bi ustanovljali zadruge ne okraje in občinske zadruge. Drugi predlagajo, naj bi deloma nacionalizirali parcele v mestu; tretji priporočajo kot izhod iz položaja popolno decentralizacijo mesta in njegovo razkosanje s tem, da bi ločili od njega posamezna obsestna naselja, "mesta-sateliti" itd.

V referatih sovjetske delega-

teh osnutkov, je treba reči, da so absolutno nerealni. Občinske uprave ne najdejo nobene možnosti, da bi jih uresničile. Občinske organizacije v švicarskih mestih so brez moči in izpolnjujejo, in sicer zelo omejeno, eno samo funkcijo, namreč, da deloma regulirajo zazidavo. O arhitektonsko-planski uradih, ki bi vsaj od daleč spominjali na naše, v Švici ni duha ne sluha.

Referate, ki jih je imela sovjetska delegacija v Lausanni, smo na prošnjo društva Švicarskega zveza ponovili tudi v Zürichu, kjer so dosegli velik uspeh. Dvorane so bile polne do zadnjega kotička. Mnogi so nas izpraševali o življenju sovjetskega ljudstva, o obnovi mest in vasi naše domovine, ki so jih razdeljali nemški fašistični osvajači, o ustvarjalnosti naših največjih arhitektov. Z velikim zanimanjem so poslušali zborovalce naše pripovedovanje o rekonstrukciji mest-herojev Leningrada in Stalingrada, o obnovi Kijeva in drugih mest. Napeto je gledalo občinstvo dokumentarni film "Obnova Stalingrada."

Na potovanju v Lausanno sem dobil vtis, da švicarsko ljudstvo kakor tudi švicarska inteligenca ne glede na ves pritisk svoje domače reakcije in reakcije z one strani morja žejmo zaslediti, kaj se godi onkraj meja, v taboru demokracije in napredke.

(Vprašanja naših dni)

"Drugo mesto"

Več kot tri leta že zahteva poljska vlada od Amerike štiri poznane nacistične generale in vojne zločince: Guderiana, Luetwiza, Rhodera in Reifahrta. Med temi je največji zločinec Guderian. Ameriška vojna uprava Nemčije teh zločincev noče izročiti in to kljub temu, da ima poljska vlada polno dokumentov o zločinih, ki so jih ti štirje zločinci izvršili v Poljski. To so dokazi o množičnih umorih Poljakov, o uničenju Varšave itd. Ko so Poljaki pred temni ponovno zaprosili, da jim izročijo Guderiana, so jim Američani odgovorili, da tega ne morejo storiti, ker rabijo Guderiana na "drugem mestu".

Guderiana pa pozna vsakdo, ki je sledil drugi svetovni vojni. Američani pa so do njega takoj po končani vojni pokazali izredno naklonjenost. To je prišlo posebej do izraza v knjigi Gerharda Boldta "Die letzten Tage der Reichskanzlei." Ta knjiga je bila napisana samo zaradi tega, da bi rehabilitirali Guderiana in celo število nemških oficirjev, ki so potrebni Američanom.

Guderian je bil teoretik in praktični imenovane "Blitzkriega." Danes pa prikazuje Boldt Guderianove strategije načrte tako, kakor to ugaja anglo-ameriškim namenom. Guderian je vodil borbo s Sovjetsko zvezo ter se po drugi strani potegoval za ločni mir z Ameriko in Anglijo. Guderianov načrt je bil: Nemčija, Amerika in Anglija naj bi skupno udarile na Sovjetsko zvezo.

Zaradi tega še danes ne morejo izročiti Guderiana Poljski, zato je on potreben na "drugem mestu." To drugo mesto pa ni anglo-ameriško sodišče za vojne

Revija pevskih zborov

Ljubljana.—V ponedeljek, 11. oktobra, smo slišali koncert šestih najboljših amaterskih pevskih zborov iz Ljubljane. Z njim se je začela vrsta večjih glasbenih prireditev, ki naj nam v okviru Ljubljanskega festivala prikažejo raven glasbeno-prosvetnega in glasbeno-umetniškega dela, kakršno je dosegla Ljubljana v treh letih po osvoboditvi, torej odkar se prosvetna in umetniška dejavnost pri nas prerajata v resnično demokratičnem duhu, usmerjata v socialistično idejnost. To je za vso republiko pomenljiv pregled; glavno mesto je odgovorno, da prednjači ne le v umetniških uspehih, temveč da prav zato, ker ima največ strokovno zgrajenih kadrov, skrbi tudi za revolucionarni značaj prosvetnega in umetniškega dela.

Na tekmi ljubljanskih pevskih zborov, ki je bila poleti kot priprava za festival, so si priborili odgovornost prvakov v posameznih kategorijah naslednji zbori, ki so davi nastopili: Študentski mešani pevski zbor ljubljanske univerze pod vodstvom tov. Radovana Gobca, Mešani zbor železničarskega KUD "Tine Rožane" pod vodstvom tov. Vasilja Mirka, mešani zbor Glasbene Matice pod vodstvom tov. Mirka Poliča. Moški zbor KSS "Ivan Cankar" pod vodstvom tovariša Krista Perka, ženski zbor tovarne "Stora" pod vodstvom tovarišice Stefke Kruljčeve in Mladinski mešani zbor KUD "Jože Moškrč" pod vodstvom tov. Slavka Miheliča.

Moškrčev mladinski zbor je otvoril spored. Zbor se je po povratku svojega stalnega zborovodje spet znašel. Romanje skoz roke treh začasnih dirigentov mu je pač prilično škodilo, saj pri tako krhki, delikatni glasovni sestavi kot jo nudijo mladinski mešani glasovi, ne more biti drugače. Po prvih dveh težjih pesmih, ki sta bili tehnično dobro, a le prezadržano podani, se je "Moškrč" šele vpel v razpoloženje in je zapustil vtis, da bi se bil v daljšem sporedu še razmahnil (vsak zbor je nastopil s tremi pesmimi). Tako smemo pričakovati, da z vztrajnim delom še v tej sezoni prekosijo svojo lansko normo.

Ženski zbor tovarne "Stora" je lep primer za to, kaj zmore občutljiv, strokovno izolan glasbenik, ki mu ni žal poztvovalnega dela s peveci izmed preprosti ročnih delavcev. Kaj bi zbor je na poletnem festivalu pokazal več; pri tem nastopu je bil nekam negotov; morda so tovaršice čez poletje nekoliko izpregle. Toda zbor ima nesporno kulturo; nekaj je v tem petju, kar zlitva glasove kljub mnogim raskavostim v svojevrstno homogenost—iz srca znajo zapeti.

Moški zbor KSS "Ivan Cankar" je tipičen "ljublanski" zbor. To ima svoj pomen. "Cankar" je nosilec večdesletne zločince, temveč je to drugo mesto v obnovljeni vojniski službi "Obwehra" v Bizioniji. Guderian je namreč načelnik te vojnске organizacije. S takimi zločinci "obnavlja" Wall Street Zapadno Nemčijo.

borbe predmetja za svojo kulturno pravico in v njem se je zgostil tisti hudi vzpon delavca-meščana od popevanja po gostilnah do koncertnega petja. To je velika kulturna zasluga tega zbora. Tako se je zbor obdal z vzdušjem močne lokalne tradicije, ima pa hkratu s tem tudi neko potezo konservativnosti, kar je pri tem nastopu še podčrtala izbira programa. Sicer pa je zbor dokazal, da je rutiniran v nastopih in da se čvrsto drži na svoji višini.

Mešani zbori: Glasbena Matica, "Tine Rožane" in Študentski pevski zbor so znani po tolikšni stopnji tehnične zgrajenosti, da si smejo uspešno zastavljati težje naloge zborovskega petja. Vsi trije zbori so s skrbno izbiro pesmi in zaradi mnogih lepot v izvedbi teh pesmi upravičili svoje prvenstvo izza pevske tekme. Medtem ko čujemo pri prvih dveh po splošnem vtisu večjo zakoreninjenost v tradiciji in vzdrževanje že dosežene višine, pa v pevcih študentskega zbora vse vre, se kvasi in nečakano stremi naprej. To je tudi nesporna prednost tega našega zbora. Kot zadnjo točko programa so študenti zapeli zbor R. Gobca, svojega zborovodje: Pogovor ptičke z mrtvim partizanom. Skladba je v tvornosti Radovana Gobca korak naprej v primerjavi z njegovo povsem vnanje-efektno priredbo Kuharjeve partizanske "Jutri gremo v napad", vendar po muzikalni plati ne more ohraniti poslušalca v napetosti do kraja.

Ne moremo mimo dejstva, da so poslušalci prav izvedbo preproste ljudske pesmi, ki so jo brez iskanja vnjanjih efektov zapele delavke iz "Stora". (Marolt: Travnički so že zeleni) nagradil z največjim ploskanjem, ker ni slučajno in ne osamljeno ter nam spet kaže, kakšna pota morata ubirati naš glasbeni ustvarjalec in poustvarjalec. V svojem delu morata odkrivati pristni slovenski umetni glasbeni izraz. Le po tej poti bomo približali glasbeno umetnost našemu ljudstvu in le tako nam glasbena umetnost in glasbena prosveta postaneta orozje v borbi za našo socialistično preobrazbo. Zato tega ne moremo nikdar preveč poudarjati.

Revija nam po svoje odgovarja tudi na zanimivo vprašanje, kakšna je raven našega zborovskega petja tri leta po osvoboditvi v primeri s predvojnjo. Toda svojčas smo znali meriti samo s strokovnimi merili. Pogledimo danes: med najboljšimi zbori Ljubljane nastopa tudi zbor tovarniških delavcev. Stara merila so nam postala preozka. To, da se širi v množice glasbena kvaliteta, je neizpodbitno jamstvo za bistveno novo, višjo glasbeno raven. Rafael Ajlec.

USPEHI TEKMOVANJA

Ljudske fronte pri prostovoljnem delu v Crni gori.—Tekmovali so, da izpolnijo letošnje delovne programe. Med tekmovaljem so opravili 16.296.913 delovnih ur; vrednost prostovoljnega dela znaša 162.969.913 din. Vsteto je tudi prostovoljno delo mladine, ki je gradila progo Nikšić—Titograd, in sicer 3.513.853 prostovoljnih delovnih ur.

Ali ste naročili na dnevnik "Prosveto"? Podpirajte svoj list!

POD STARO GORO MED IDRJSKIMI SLOVENCMI

Rihard Orel

Od štirih jezikovnih skupin, na katere delimo beneško-slovensko govornico, bi bili idrijski Slovenci tisti, ki bivajo ob jezikovni meji med Nedžjo in gori med reko Idrijo. Jezikovna meja gre tu od znanega mosta na Nadiži pred Sv. Petrom v Armino ter preko razvaline Gromberskega gradu nad vasjo Preanje (Purgesimo),

ki je ob levem bregu Nadiže. Meja se nad vasjo Čele (beseda čelo, čelo znači skalo pečeno), male slovenske vasi, ki šteje komaj kakih 80 prebivalcev, vzpne na kvoto 344 metrov. Od tu pride meja do glavne ceste Čedad-Praprotno-Mirnik ter mimo raztresenih hiš ob cesti zavije malo v reber do Bukovice, kjer tudi govorijo slovensko in mešano. Tu so Slovenci v zadnjih desetletjih izgubili mnogo tal v ravnini in jezik je bil potisnjen v brežino. Praprotno, ki je precejšnja vas, je tudi sedež županstva in je bilo ne samo po imenu slovensko, ampak tudi v cerkvi je še pred pol stoletja duhovnik pridigal po slovensko. Enako je bilo z Ibano in Cento ter z raztresenimi hišami ob cesti Čedad—Bukovica.

Vse hiše in selišča, ki ležijo po brežinah, so slovenske. Nad temi hišicami leži vasica Teje in od tu gre meja proti gradiču nad Ibano, ki je furianska. Pred Ibano (Albana) je vas Centa, ki je tudi furianska. Na malem holmu je cerkev sv. Duha z zvonom, podobnim grajskim stolpom, kakršni so tudi zvoniki mnogih cerkev po bližnjih Brdih. Tako smo prišli do Mirnika ob Idriji, edine vasi, ki se je v tej furianski okolici ohranila slovenska. Ampak tudi v samem Mirniku je pri 32 hišah polovica laških. Mirnik, ki leži na levem bregu Idrije in je bil pred prvo svetovno vojno avstrijski, nam daje vtis slovenske vasi. Vprašal sem deklico po bivališču te in te osebe, pa mi je odgovorila v dobri šolski slovenščini in pritrčila na moja vprašanja le z da. Vidi se, da je v rokah dobre učiteljice.

Tudi starejši govore bolj čisto narečje. Šola je torej slovenska enorazrednica. Duhovnik je Slovenec in v cerkvi je tudi slovenščina.

Za Mirnikom bolj gori v brežini je vasica Skrljevo, ki ima tudi slovensko šolo z dvema učnima osebama. Vas je majhna šteje komaj 125 duš. Državna meja se začne na polovici poti ob Idriji med Mirnikom in Golim bdom, ki je tudi ob Idriji namreč vasi, medtem ko je cerkev z že enako opisanim stolpom na vrhu res golega brda. To je precej kraševit svet. Potem se vzpne meja nad cerkvijo, ki je nad vasico Mirnik, tako da pusti zaselek Breg onkraj meje, Skrljevo pa in zaselek Raztočno, ki je malo dalje ob porobju, pa na tej strani. Na tej strani so tudi mala selišča z deloma slovenskim prebivalstvom: Medeni, Brusnice, Cero, ki leže po bregovih nad furiansko vasjo Dolenje ob Idriji 2 km niže Mirnika.

Onkraj Dolenje—te so bile, kot smo že omenili za Mirnik, do prve svetovne vojne pod Avstrijo—na nasprotnem bregu ležijo zaselek Poljane (domačini Slovenci izgovarjajo Pojane) je čisto furianski in je bil že prej pod Italijo. Državna meja gre v zapadnih Brdih ob Skrljevu in Raztočnem pod Ložami do potoka Koren in mu sledi po njegovem kratkem teku do izliva v Reko pod Rutarjem. Na ta način je ostala vas Neblo, ki je bila zelo izpostavljena potujočanju že pred 40 leti, na oni strani v domovini.

V Zgornjem Neblem je bila takrat šola Lega Nazionale, da bi zasejala raznarodovanje. Toda zavednim Nebelcem in drugim narodnim boriteljem je uspelo, odvrniti to nevarnost. Zaveden sosed-posestnik je kupil šolsko poslopje, ki mu je služilo in mu še služi za dobre gospodarske svrhe.

Državna meja se nad Mirnikom oddalji od reke Idrije. Jezikovna meja beneških Slovencev pa gre od že omenjenega gradiča nad Ibano do Idrije in jo sledi do njenega izvira pod Sv. Volbenkom v Dreniški skupini pod Kolovratom nad Volčami.

Od Mirnika na eni strani in Ibane na drugi se dolina Idrije začne razševati in jo je le toliko, da je prostora za cesto na obeh bregovih. Na italijanski strani

je bila že pred prvo svetovno vojno lepa cesta do pod Trbilja, torej skoraj do konca, medtem ko so bile na goriški strani le slabe poti. Pozneje so jih izboljšali, saj so selišča in vasi visoko gori ob pobočjih, kakor Zapotok, Velen dol, Ukanje itd.

Ko pridemo malo dalje, imamo na italijanski strani tudi mala selišča ob tej cesti. Malo navkreber je Frdžel s cerkvijo, Praprotnice, dalje Podstrte, malo v starn so Kodraci in še dalje Bordon. Potem pa ni več selišč, le tu pa tam vidimo posamezno hišo ali mlin. Na višinah so pa Oborče ob poti, ki pelje v Utano in na božjo pot na Staro goro, ki je v isti višini kot gorišča Sveta gora, torej nad 600 metrov. Od tu vodi cesta skozi Utano v Sv. Lenart, tudi Podutana imenovan, ki je že v porečju Nadiže.

Tako bi zemljepisno premotrili te kraje. Nižina rodi žlahtno vinsko kapljico in je polna sadja in poljakih pridelkov. V vseh legah, kjer prebivajo Slovenci, je tudi še vinska trta pa mnogo kostanja in sena. Prebivalci se peajo z živinorejo. Z listnatim drevjem porasli hribovi in nizke gore dajejo precej lesa.

Prebivalstvo ni gosto naseljeno. Jezikovno je to narečje precej podobno zapadnobalškemu, s kako večjo primesjo laških besed. Više gori ob Idriji je narečje enako z onim na Kanalskem pod Marjinem—Celjem, še višje v notranjosti, torej od Oborče ali pri Celah in Tejah vsebuje pa že odtenke nadiškega narečja.

Ako govorimo v primernem goriškem ali briškem narečju, se bomo z njimi z lahkoto zmešali, zato ni potrebno, da bi to podrobneje dialektološko razmotrivali, ker narečje nima večjih posebnosti. (P. D.)

Katoliški samostani v Rimu zatočišča ustaških glavnih štabov

Rim. — "Repubblica" je objavila članek z naslovom "Vrhovna komanda ustašev je v dveh samostanih v Rimu", v katerem pravi, da so dejansko trije glavni štabi ustašev: eden v Rimu, kjer je ustaška vrhovna komanda; drugi v Celovcu, kjer je "operativna sekcija" in tretji v Trstu, kjer je tako imenovana "ustaška politična sekcija".

Vodja teroristične ustaškega delovanja Krunoslav Draganović živi v Rimu v ulici Merulana 143, kjer ima privatno stanovanje, sestanke z ustaši pa ima v samostanu Sv. Jeronima v ulici Stomacelli 132. Druga skrivališča ustaških zločincev so po "aznih katoliških samostanih": v samostanu Centocelle v Rimu, alica Glicini 27, v franciškanškem samostanu v ulici Merulana itd. Šef "vojaške politične sekcije" je general Vinko Pečnikar, ki stalno potuje iz Rima v Celovec in obratno. Vodja vojaške organizacije v Rimu je polkovnik Ivan Rukavina, ki je živel pod imenom "pater Jestarh". Rukavina je organiziral atentat na jugoslovansko razsavo v Rimu, ki je bila v palači Torlogna. Njegov pomočnik je ustaški polkovnik Josip Marković. Tudi "operativni sekciji" v Celovcu načeljuje general Pečnikar, njegov namestnik pa je dr. Stjepan Vlasinović, šef ustaške policije.

Šef teroristične akcije v Trstu je Edo Kvaternik, sin znanega ustaškega generala Kvaternika. V "izvršnem svetu" za emigracijo so Ante Budimirovič, fra Madjarec in fra Domenico Mandić. V Italiji so poleg teh ustaških zločincev še general Kerencić, majorja Domirovič in Dagić, kapetan Cividin, generala Ivo Carčani in Hinko Nikolić, major Barbaš in profesor Ivo Arstiani. Pred kratkim je odpotoval v Argentino ustaški polkovnik Gustav Reba. V Londonu zastopa vojne zločince dr. Ranko Jelič.

\$120,000.00

Subordinated Certificates Of Indebtedness

Securities in Class 'D'

These are speculative securities offered only to Illinois residents.

CENTRAL STATES COOPERATIVES

(organized under the laws of the District of Columbia)

★ \$60,000.00 maturing in 2 years, 3½% interest sold in multiples of \$25.00.

★ \$40,000.00 maturing in 5 years, 4% interest sold in multiples of \$50.00

★ \$20,000.00 maturing in 10 years, 4½% interest sold in multiples of \$50.00

Interest payable annually on May 31

Offering made only from prospectus available at the office of Central States Cooperatives, Inc., 1336 W. Fullerton Ave., Chicago 14, Ill.

MAVRICA

WANDA WASILEWSKA

iz ruskega prevedla VERA BRNČIČ in MILO KLOPČIČ

(Nadaljevanje)

— "Bo obsojen" — Gaplik je dvignil glas, kakor da mu je veselje zapiralo sapo — "bo obsojen na smrt."

Oddahnil se je, naredil kratek premor, nato šele je prebral datum odredbe in podpis kapetana Wernerja ter zložil papir.

— Ste vsi slišali?

— Vsi — je odgovoril nekdo iz množice.

— Ste vsi razumeli?

— Smo, pa še kako smo razumeli — je rekla Terpihi, ki je stala tik mize. — Razumeli smo, kakor treba.

Gaplik jo je sumljivo pogledal. Terpihi pa mu je gledala naravnost v oči, mirno, z resnim in strogim glasom.

— No, če je tako, je v redu ...

Množica se je zganila, nekateri so že krenili k vratom.

— Kam pa?

— Kaj še ni končano?

— Še eno stvar imamo — je strogo rekel župan, in Maljučiha je začutila, kako ji je srce znova začelo razbijati in trepetati od blaznega strahu.

— Stvar je taka ...

Kmetje so napeto čakali.

— Nocoj je nekdo poizkušal vtihotapiti kruha zaprti zločinci.

Maljučiha je zgrabila sosedo za roko. Četorka jo je začudeno pogledala.

— Kaj ti je?

— Nič ... nič ...

Ne da bi bila izpustila šesdesino roko, je krčevito hlatala za zrakom.

— Kruh je skušal podati deček kakih desetih let.

Med množico je nastalo govorenje; spogledovali so se in šepetali med sabo.

— Tiho! Deček kakih desetih let. Zločinec je bil ustreljen.

Četorka je vprašujoče pogledala smrtno blede Maljučiha in jo je s prosto roko hitro zgrabila za roko. Tiho je božala prste žene, ki ji je krčevito zasidala nohte v dlan.

— Drži se, kuma! Sicer bo opazil — je šepnila Maljučihi v uho.

Toda Gaplik ni gledal po dvorani. Z nosljajom glasom je čital:

— "Truplo mladoletnega zločinca je ukradel in skrnil neznan hudodelec. Kdor karkoli ve o osebi zločinca in o tistih, ki so ugrabili truplo, se mora javiti dežurnemu v nemški komandaturi ter mu navesti podatke."

Gaplik je dvignil papir k očem, pogledal narednika, ki je sedel zraven njega, in se odkaljaj. Narednik je vstal se zrinil skozi množico, ki se je umikala pred njim, k vhodu in pogledal v vežo. Vsi so opazili, da stoji v veži vojaki s puškami. Nad cevmi so se lesketali bajoneti. Ljudje so se spogledali. Šepetanje in govorenje je utihnilo.

— ... Da zavaruje red in za jamstvo, da bodo zločinci res prijeti, je nemška komandatura odredila ...

Kmetje so zamrli v pričakovanju.

— ... zadržati kot talce naslednje vaščane ...

— ... naslednje vaščane: Palančuk Olgo ...

Mlado dekle pri vratih se je opoteklo. Usta so se ji odprla, kakor da hoče zakričati, a iz ust ni bilo niti glasu.

— "Ihanko Jevdokima ..."

Jevdokim je pogledal ljudi, ki so stali okoli njega, kakor da bi se čudil.

— Kaj?

— "Ohabko Jevdokima" — je naglasil Gaplik in nadaljeval:

— "Grohača Osipa ..."

Čokat kmet je mrko prikimal.

— "Četor Marijo ..."

Maljučiha je izpustila sosedino roko in jo z grozo pogledala.

— Nič ne de, Galja, nič ne de ... Vzela boš k

sebi moj drobiž — ji je tiho rekla Četorka.

— "Višnjevo Melanijo ..."

Dekle se ni niti zganilo in je ko prej nepremično buljilo v eno točko.

Nenadoma se je župan domislil, da bi lahko izkoristil te talce tudi za to, da izsili žito od kmetov. Ustrelitev je ustrelitev, toda morda se bo našel kdo, ki se sicer ne boji za lastno glavo, ne bo pa hotel zakriviti smrti koga drugega?

Tudi take stvari je že oživel. Na lastno odgovornost — kdo bo le raziskoval, katera odredba je izdana sporazumno z Nemci in katera ne — je Gaplik razglasil:

— Če se v treh dneh ne najdejo krivci in če se v treh dneh ne začne oddaja žita, bodo talci obešeni.

Množica se je zganila. Zopet je nastalo mrmanje.

— Je že konec, kaj? Lahko gremo? — je nenadoma vprašala Fedosja Kravčukova.

Vsi so vzdihnil, začutili so olajšanje.

— Zborovanje je končano. Prosim, da se razidete, razen tistih, katerih imena so bila na seznamu.

Drug za drugim so se napotili kmetje k vratom. Ne da bi čakali ukaza, se je pet talcev postavilo k mizi. Ljudje so stopali mimo njih, nekateri so povešali glave, drugi pa so jim gledali naravnost v oči.

Solska dvorana se je hitro izpraznila, vendar se ljudje niso razšli. Pričakujoč so stali v snežnem meteu na cesti. Iz veže sta stopila Gaplik in narednik, za njima pa pet talcev v spremstvu vojakov z bajonetmi. Četorka in Olga Palančuk sta šli objeti. Jevdokim je silovito udarjal s palico ob tla. Počasi so stopali mimo molčeče množice. Nenadoma se je Četorka okrenila.

— Nič ne de, držite se, ne vdajte se! Ne mislite na nas! Držite se! — je zavpila z jasnim, močnim glasom.

Vojak, ki je stopal zraven nje, jo je sunil s pestjo v prsa. Opetekla se je, nato pa se je vzravala in z visoko dvignjeno glavo stopala dalje.

Množica se je razhajala počasi, z mrkim in trdovratnim molkom. Gaplik je skoraj tekel, ko je skušal dohajati narednika, ki je široko korakal pred njim. Za nič na svetu ne bi sedaj ostal sam. Prav za prav je sedaj prvič, odkar so ga postavili za župana, nastopil tako odločno, prvič je objavil odredbo, ki je tako neposredno zadela vas. Spomnil se je obrazov kmetov, in po hrbtu ga je spreletelo. Toda še bolj se je bal kapetana Kurta in njegovih davišnih groženj, da bo obračunal z njim, če ne bo nič dosegel. Vas je bila vas, kopa žensk, otrok in starcev. Kapetan Werner pa je bil predstavnik nemških oblasti, in njegove besede so se opirale na bajonete in puške. Gaplik, ki se je od začeta izvijal in omahoval, je po davišnjem razgovoru razumel, da se poslej ne bo mogel izvijati in da ga bo lepega dne doletela težka usoda. Preklinjal je dan in uro, ko se je v Rostovu ob umiku priključil Nemcem. Moral bi se bil kratkoma skriti, pritijsiti se, preseliti se v drug kraj. Bi že nekako preživel. V vojnih časih bi se ne odkrilo tako lahko, da je prav on sprejel Nemce v svoji vasi in jim pokazal pot preko močvirja.

— Nemci bodo zmagali — si je zatrjeval, toda ta misel ga ni mogla potolažiti, dokler je živel v tej vasi, kjer ga ljudje v vsaki izmed trit sto hiš sovražijo iz dna duše in kjer se ne bo obotavljal udariti v primernem trenutku po njem.

Težko je vzdihnil in šel h komandantu, da mu poroča o zborovanju. Kmetje so molče odhajali domov. Maljučiha je stopala in od razburjenja komaj premikala noge. Tla so se ji majala pod nogami, srce se ji je krčilo.

Saša se je igral z Zino, zlagala sta paličice pod pečjo. Pogledala je svetli glavič otrok, in bolečina v srcu se je še poostila.

(Dalje prihodnjiš)

cerejo. In dandanašnji bi fajmostru Jaki Paplerju ne bilo tako težko, predečevati svojim faranom dobrot nebeškega kraljstva; kajti ogromna večina bi te dobrote pojmla, če bi jih popisal samo s koruznim dušem in s kislim zeljem ...

Pri Šentvidu, zavodniški podfarci, se svet spet nekoliko razširi in razjasni. Na sedlu smo, ki ga seká cesta iz Črne na Koroškem v Šoštanj na Stajerskem in ki je najvažnejša zveza pa tej meji od meziške doline pa do Jezerskega.

Tik za cesto je razceperjen Šentvid. Cerkev je v starih časih postavil kmet Bačovnik, da pomiri verne duše svojih prednikov, ki so tod okrog zaman iskale večnega počitka in so vse noči prejkajale. Te izgubljene duše so bili nekdanji Bačovniki in bačovski hlapci, ki so na tem sedlu prežali na samotne potnike in na bogate kramarje ter jih pobijali in plenili. Verne duše so bile z dozidano cerkvijo odkupljene, lesovi so utihnili, toda živi potomci tega Bačovnika, čigar kmetija je že pred petdesetimi leti z mnogimi drugimi sosednimi kmetijami prešla v grofovsko last, se sedaj namesto vernih duš potikajo po raznih samotnih bajtah tod okrog in čakajo odrešenika, ki bo prišel in jih bo odkupil ...

Ne daleč od cerkve stoji Vrtičeva bajta, starodavna krčma ob tej samotni poti na zeleni planinski jasi. Kakor Križanov bajta tam pod Uršljo goro, tako in še bolj je ta bajta zavit v romantično preteklost skrivnostnih stori in prigod z romarji, kramarji in popotniki. Pri Vrtičevi bajti še dandanes bog roko ven molí, čeprav ne iz tiste nekdanje lepe, široke in nizke lesene stavbe s podzidano spredaj, ki je tako harmonično spadala v planinsko okolje, temveč iz nove, strašno našopirjene, zidane spake z visokimi okni kulturnega, modernega videza, ki spada sem kakor govno v smetano. Kljub dobri postrežbi se človek ne počuti čisto nič domačega, temveč se mu zdi vse hladno in tuje; zato jo zelo hitro pobriše iz tega sicer tako prijaznega in ljubega kraja ter jo mahne okrog Tolstega vrha proti romarskemu cilju.

Pod nami so spet globače, so bregovi, ali pogled nanje je čisto drugačen, kakor pa je bil na poti od Uršlje gore do sem. Ko da bi prišli v deželo s čisto drugo rastjo. Hodimo po slemenih in hrbiščih Senovrnikov, Kozamirjev, Slemenkov, Počivavcev, katerih domovi čepijo po bregovih in sedlih kakor oskubena gnezdišča. Same golčave, poseke, nepregledne površine grmovja in host. Se pred desetletji so bili ti kraji bahato zaraščeni s črtno, zdaj pa se zde kot obrasle posušeni seskov, iz katerih je iztekel poslednji sok. Na njih se poznajo le še obrisi pohlepnih ustnic raznih lesnih črvov, ki so jih izsesali. Prava podoba požrešnega oderuškega gospodarstva. Gremo mimo nekdanj slavnoznanen senovrške kleti. Tudi ta je mogoče več rodov tešla lačne in žejne romarje in popotnike, o čemer pričajo njeni mogočni zidovi. Ali tudi njena tradicija je že davno pri zlodeju. Na njenih oknih ne cvetijo nageljčki, iz njenih kleti ne diha vinski hlad; namesto tega se sušijo po oknih plenice, iz kleti pa smrdi kozji gnoj. Danes je pribelžale številne delavčeve družine, ki na tem robu čaka, kaj ji bo prinesel oče za pod zob, kadar se vrne iz tri ure oddaljenega Šo-

Šoštanj, kjer dela v Vošnjakovi usnjarni.

Pri Počivavcu se spustimo navzdol proti Šenkriški gori. Si-roka domačija stoji obilita z večernim soncem na desno od nas. V prejšnjih časih so bile počivavške parne ob tem času polne romarjev in romaric, ki so v njih prenočevali in počivali. Od tod menda tudi kmetovo ime. Pod prelazom stoji močna in košata smreka, vidi se, da jo je sekira nalašč obvarovala, ker je najdebelejša od vsega drevja v gozdu. Na njej visi božja martra, vsa s planinskim mahom obrasla. Pravijo, da je bil včasih pod božjo martro tudi napis, danes ga ni več. Toda vsak romar izve, kakšen pomen ima ta božja martra. Ko je bila smreka še majhen koš, je k Belim vodam romala mlada dekla bogatega kmetja iz Podjune; bila je nosna z gospodarjem, a je hotela poprositi pri Svetem Križu, da bi jo bog obvaroval sramote, in se je zato zaobljubila k Belim vodam. Ko je pozno na večer priromala do te smreke, ji je postalo slabo, zlezla je pod koš in porodila otroka. Zjutraj so jo našli romarji mrtvo, njo in otroka ...

Sonce se je že skrilo za Smrekovec, ko se pričnemo vzpenjati iz belovškega sedla na hrib Svetega Križa. Zlati sončni žarki se prelivajo visoko nad nami in še tam daleč obsevajo štajersko zemljo ter jo barvajo s prelestno zarjo. Pod visokim krovom teh žarkov se zbira ob pobočju Smrekovca in Kramarice nicinske sence, ki se počasi ovijajo okrog gorskih selišč Brložnikov, Zaločanov in Leskovcev. Spodaj pod nami pa zmehral glasneje šumi korito Ljubije ...

Ko se bližamo vrhu, postajajo romarske skupine zmeraj gostejše. Ob binkoštnih praznikih pritisne toliko štajerskih grešnikov, da jih pride do kakih pet tisoč po odpustke. Nekatere skupine se vzpenjajo na goro s petjem in z molitvami, druge, ki niso z grehi tako obložene, se pa podvzgojajo s smehom in šalo. Na vrhu se vse zlije v morje rumenih haderc (rut), ki obdaja cerkev od vseh strani.

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Iz Slovenije: Planinski dom na Komni.

Štanj, kjer dela v Vošnjakovi usnjarni.

Pri Počivavcu se spustimo navzdol proti Šenkriški gori. Si-roka domačija stoji obilita z večernim soncem na desno od nas. V prejšnjih časih so bile počivavške parne ob tem času polne romarjev in romaric, ki so v njih prenočevali in počivali. Od tod menda tudi kmetovo ime. Pod prelazom stoji močna in košata smreka, vidi se, da jo je sekira nalašč obvarovala, ker je najdebelejša od vsega drevja v gozdu. Na njej visi božja martra, vsa s planinskim mahom obrasla. Pravijo, da je bil včasih pod božjo martro tudi napis, danes ga ni več. Toda vsak romar izve, kakšen pomen ima ta božja martra. Ko je bila smreka še majhen koš, je k Belim vodam romala mlada dekla bogatega kmetja iz Podjune; bila je nosna z gospodarjem, a je hotela poprositi pri Svetem Križu, da bi jo bog obvaroval sramote, in se je zato zaobljubila k Belim vodam. Ko je pozno na večer priromala do te smreke, ji je postalo slabo, zlezla je pod koš in porodila otroka. Zjutraj so jo našli romarji mrtvo, njo in otroka ...

Sonce se je že skrilo za Smrekovec, ko se pričnemo vzpenjati iz belovškega sedla na hrib Svetega Križa. Zlati sončni žarki se prelivajo visoko nad nami in še tam daleč obsevajo štajersko zemljo ter jo barvajo s prelestno zarjo. Pod visokim krovom teh žarkov se zbira ob pobočju Smrekovca in Kramarice nicinske sence, ki se počasi ovijajo okrog gorskih selišč Brložnikov, Zaločanov in Leskovcev. Spodaj pod nami pa zmehral glasneje šumi korito Ljubije ...

Ko se bližamo vrhu, postajajo romarske skupine zmeraj gostejše. Ob binkoštnih praznikih pritisne toliko štajerskih grešnikov, da jih pride do kakih pet tisoč po odpustke. Nekatere skupine se vzpenjajo na goro s petjem in z molitvami, druge, ki niso z grehi tako obložene, se pa podvzgojajo s smehom in šalo. Na vrhu se vse zlije v morje rumenih haderc (rut), ki obdaja cerkev od vseh strani.

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

Štajersko ljudstvo poje, vsa cerkev poje pri večernicah, ko pa se množica spet razlije po tesnem prostoru okrog cerkve in pod cerkvijo, prepeva dalje v noč. Med stojnicami je gneča, šum in vrišč, po gostilnah petje in razposajen vrišč. Ognji zaplapolajo okrog cerkve, okrog hiš in po gozdnem bregu, rumeni plameni, ki ugašajo in se zopet vžigajo, ožarjajo razgrete romarske obraze. Na samotnih stezah urni, bežeči koraki ... po ozračju šepet, smeh in viski dolgo v noč. Kakor svetel stolec se dviga vrh Svetega Križa

visoko v nočno nebo iz globokih in črnih prepadov, ki ga obd